

TOIMIKAUTENA 1959—1960 PALKITUT TUTKIMUSTYÖT

A Tiede ja Ase N:o 18:ssa julkaistut

- K L Oesch** Talvisotaa edeltäneet neuvottelut Moskovassa ja Suomen puolustusvalmius
- A Savolainen** Voimien suuntaaminen ja käyttö IV AK:n hyökkäyksessä v 1941
- A Savunen** Sissisota sen edellytykset ja mahdollisuudet
- G Öhman** Nykyaikaisten taisteluvälineiden ("joukkotuhosoiden") suojautumiselle asettamat vaatimukset sekä taisteluainesuojelun suoritus eri taistelulajeissa
- T Matala** Sota-ajan talouselämän johtaminen toisen maailmansodan kokemusten valossa.
- K Miettinen** Rannikkotyökistön teknillinen kehitys toisen maailmansodan jälkeen.
- O Aro** Television nykyinen kehitysvaihe ja sen sotilaalliset käyttömahdollisuudet

B Selostukset julkaisemattomista tutkielmista

Raimo Heiskanen

TALVISODAN TAISTELUT PIELISJÄRVELLÄ

Työ on kertovaan sävyyn laadittu sotahistoriallinen katsaus Pielisjärven suunnan tapahtumista talvisodan aikana. Se pyrki esittämään tämän ajallisesti vielä läheisen historiallisen tapahtumasarjan ja sen puitteet. Pääasiassa tapahtumia on tarkasteltu Pohjois-Karjalan Ryhmän, pienehkön yhtymän, johdon kannalta. Erityistä huomiota on myös kiinnitetty pienten osastojen toimintaan.

Työssä on esitetty myös eräitä muita operaatioiden ratkaisumahdollisuuksia. On haluttu selvittää tärkeimmät niistä mahdollisuuksista, jotka todennäköisesti ovat olleet esillä ja joista yksi on valittu ja suoritettu.

Lähteinä on käytetty sota-arkiston tarjoamien vähäisten ainesten lisäksi haastattelulausuntoja, yksityisten henkilöiden hallussa käsi- kirjoituksina olevia taistelu- ym kertomuksia sekä pääasiassa yleispuitteiden, niin maastollisten, historiallisten kuin talvisodan yleisen kulunkin, selvittämiseksi kirjallisuutta. Venäläisiä lähtelä ei ole ollut käytettävissä. On pyritty selvittämään ne tiedot, jotka rintaman takaa saatiin, sekä niiden nojalla tehdyt ajatusrakennelmat.

Työ jakautuu yhdeksään lukuun. Aluksi selvitetään historiallisen tapahtuman maantieteelliset puitteet sekä alueen historian ääri- viivat. Toisessa luvussa esitetään rauhan ajan arvioinnit vihollisen hyökkäysmahdollisuuksista sekä puolustussuunnitelman muutokset. Yleensä pidettiin Repolan—Lieksan suuntaa pohjoisimpana alueena, jossa hyökkääjä saattol esiintyä yhtymän, prikaatin tai divisioonan, voimin. Sellaista mahdollisuutta, että Suomi yritettäisiin katkaista ja että vihollinen mm tämän takia suuntaisi Repolasta lähtevän voimansa pääosan Kuhmoon eikä Lieksaan, ei ilmeisesti ollut otettu laskelmissa lainkaan huomioon.

Pielisen Karjalaa puolustamaan perustettiin Pohjois-Karjalan Ryhmä (P-KR) johon kuului kaksi pataljoonaa, täydennyspataljoona, kenttätykistöpatteri sekä joukko muita yksiköitä.

Talvisodan alla P-KR:n tehtävänä oli vihollisen hyökättyä suorittaa vastahyökkäys, lyödä vihollinen ja vallata Repola. Tänne piti muodostaa Pieningän salo oikean sivustan suojana vahva puolustuskeskus. Porajärvelle Pieningän eteläpuolelle piti Karjalan Ryhmän muodostaa vastaavasti puolustuskeskus.

P-KR:lla oli valittavana kaksi hyökkäyssuuntaa: lyhyempi Kuhmon alueelta Kolvasjärven kautta Repolaan ja vihollisen selustaan, pitempi Pielisjärven alueelta Tuulivaaran kautta Repolaan, mutta vasten vihollisen oletettua painopistesuuntaa. Jälkimmäinen valittiin mm sen takia, että P-KR:n tuli ennen kaikkea puolustaa Pohjois-Karjalaa.

YH:n tapahtumille linnoittamis- ja koulutustoimintoihin sekä vastahyökkäyksen valmisteluineen on varattu yksi luku.

Varsinaiset sotatoimet on esitetty kolmessa luvussa. Ensimmäisen vaiheen muodostaa alkutottumattomuus. Vastahyökkäykset sekä Laklajoella Repolan suunnalla että Kuotiinlammella Lentieran suunnalla epäonnistuivat. Laklajoen hyökkäyksen lopullisena tavoitteena oli Repola. Taistelut, valvominen ja irtaantuminen Anäkäisen ja Palkinjärven viivytyslinjoilta muodostivat tämän hieman yli viikon kestäneen vaiheen pääosan.

Tällöin oli saavutettu tietty tasapaino. Vihollisen voima ei ollut odotettua suurempi niinkuin melkein kaikilla muilla rintamansuunnilla. P-KR saattoi pysyä melko kaukana idässä. Pohjoisesta, Kuhmon suunnalta, aukeni viholliselle tie P-KR:n selkään. Ilomantsin menettäminenkin oli jo mahdollisuuksien rajoissa, jolloin etelästäkin olisi auennut tie puolustajien selkään. Mottiin joutumisen pelko rajoitti toimintavapautta. Myöskin Pohjois-Suomen Ryhmän komentaja, kenrmi Tuompo, oli rajoittanut P-KR:n toisen, reservinä olleen pataljoonan käyttöä. Tämä pataljoona olikin koko Pohjois-Suomen ainoa taistelusta irti oleva pataljoona. Näiden ja monen muun syyn takia vetäydyttiin molemmilla suunnilla taemmaksi varsinaiseen puolustusasemaan.

Taistelut näissä Puurunjoen ja Hatunkylän puolustusasemissa muodostavat ratkaisuvaiheen. Puurunjoen puolustustaisteluun liittyen selvitetään kaiken varalta tehtyjä viivytys- ja hyökkäyssuunnitelmia. Samoin otetaan tarkasteltavaksi Hähnijoelle 12. 12., Viitakosken kautta 18. 12. ja Tynnyrivaaraan 24.—26. 12. 39 tehdyt epäonnistuneet koukkaukset sekä 18.—21. 12. 39 vihollisen tuhoon päättynyt Savijärven taistelu. Vaihe päättyy vihollisen joulun molemmin puolin suorittamaan yllättävään vetäytymiseen omalle puolelleen.

Oman lukunsa muodostaa tiivis partiotoiminta, johon ryhdyttiin vihollisen aikoiden selvittämiseksi. Toisena tarkoituksena oli vihollisen häiritseminen. Tämän partioinnin perusteet, tiheys ja menettelytavat on koetettu selvittää.

Sodan viimeinen vaihe käsittää varmistustoiminnan valtakunnan rajalla. Molemmat puolet pysyivät paikoillaan varmistaen Kuhmon suunnalla taistelevain päävoimien toisen sivustan. Kuten aina veti suurtaistelu täälläkin voimia puoleensa magneetin tavoin. Suoma-

laisten puolella voimien siirtyminen Kuhmoon tapahtui niin pienin erin, ettei niiden saapumisesta tullut 9.D:lle todellista helpotusta.

Toisena vaihtoehtona on kenraali Raappanan ilmoituksen mukaan ollut hyökkäys P-KR:n päävoimin ja osilla Prikaati Wuokon voimia 54.D:n yhteyksille Kolvasjärvelle. Viimeisen kerran tähän olisi ollut mahdollisuuksia tammikuun lopulla 1940, jolloin 9.D aloitti venäläisen 54.D:n motittamisen katkomalla vihollisen samaan tapaan kuin Raatteessa oli kuukautta aikaisemmin tehty 44.D:lle. Kun vihollinen oli pari kuukautta voinut linnoittautua, ei tavattukaan enää avoimia sivustoja vaan joka suuntaan linnoitettuja asemia. Paitsi että hyökkäyksellä vihollisen yhteyksille olisi saatu mukaan P-KR:n päävoimat, olisi sillä voitu saada vihollinen ainakin osittain liikkeelle linnoittamisesta asemista.

Työssä on haluttu merkitä muistiin tarkastelun kohteena oleva tapahtumasarja sellaisenaan, niinkauan kuin se on ollut mahdollista muitakin kuin sota-arkiston vajaita lähteitä käyttäen. Sivutarkoituksena on ollut esittää Pielisjärven, syrjäisen rajapitäjän, historian eräs merkittävä vaihe. Lopuksi mainittakoon, että työssä on pyritty sodan jälkeiselle polvelle kertomaan niistä vaikeuksista, joihin sotaan tottumattomat ihmiset joutuivat käytännöllisen kokemuksen puutteessa ensimmäisinä sotavilkkoina. Samojen vaikeuksienhan ei tarvitsisi tulevaisuudessa uusiutua sellaisinaan.

A Aarnio

KENTTÄTYKISTÖN NYKYINEN KEHITYSVAIHE

Ensi sijassa eri sotilasaikakauslehtiä lähteinä käyttäen on tutkimuksessa ensin luotu kuva eri maiden kenttätykistön organisaatiosta ja kalustosta ja sitten kaavailtu ne tulevaisuuden näkymät, jotka kirjoittajan käsityksen mukaan kenttätykistön kehityksessä ovat odotettavissa.

Organisaatio

Esitettyään USA:n, Neuvostoliiton, Englannin, Ranskan ja Ruotsin kenttätykistön organisaation kirjoittaja toteaa, että eri maiden

tykistön organisaatioissa on paljon samankaltaisuutta, mutta myös kullekin maalle ominaisia piirteitä. Nykyinen maailman jakaantuminen kahteen suureen "leiriin" on aiheuttanut menetelmien yhdenmukaistamista tässäkin suhteessa kummassakin valtaryhmittymässä.

USA:ssa, Ranskassa ja muissakin NATO:n maissa, Englantia vielä lukuunottamatta, on päädytty yhtymätykistössä 6-tykkisiin pattereihin aina 155 H-kalustoon (ml) saakka. Muutamien tietolähteiden mukaan on myös Neuvostoliitossa näkynyt viitteitä keveiden kanuunoiden organisoinnista samalla tavoin. Todennäköisesti siellä kuitenkin vielä ollaan nelitykkijärjestelmässä. Lännekin puolella patterit ovat 4-tykkisiä 155 K-kalustosta lähtien.

Patteristojen tulipattereiden lukumäärä on hyvin erilainen, lähinnä kaliperista johtuen. Yleisin, ohjuksia lukuunottamatta, on kolmijako. Omana erikoisuutenaan ovat USA:n Pentomic-divisioonan sekapatteristot ja englantilaiset patterit. Tykistörykmenttiporras on yleensä kalkkiolla (USA:ssa tykistöryhmän eskunnat), mutta sitä suurempia, tykistöyhtymiä, vain idässä.

Ohjukset ovat lännessä patteristo-organisaatiossa, idässä on ohjusdivisiooniaakin.

Kalusto

Eri maissa käytössä olevan tykki-, kranaatinheitin-, raketti- ja ohjuskaluston esittelyn jälkeen todetaan, että kalkkiolla on toisen maallmansodan jälkeen pyritty parantamaan lähinnä kolmea kenttätykistön ominaisuutta: ampumaetäisyyttä, liikkuvuutta ja tuhovoimaa — tarkkuutta tietenkään unohtamatta.

Ampumaetäisyyttä on tavallisilla tykeillä pystytty lisäämään 10—20 %. Kenttätykeillä pystytään nykyisin seuraaviin ampumaetäisyyksiin:

— kevyt haupitsi	14,5 km
— kevyt kanuuna	16 „
— raskas haupitsi	17,5 „
— raskas kanuuna	23 „
— järeä haupitsi	23 „
— järeä kanuuna	32 „

Liikkuvuuden lisääminen on vienyt kahdenlaisiin ratkaisuihin. Tykin ajolaitetta ja vetäjää on parannettu entistä suurempien nopeuksien sekä maastoliikkuvuuden saavuttamiseksi. Toisena ratkaisuna tykki on nostettu panssarivaunun alustalle. On kehitetty moottorilavettinen tykki. Jälkimmäinen ratkaisu lienee enemmän miellyttänyt USA:ta, edellinen Neuvostoliittoa. On mainittu, ettei Neuvostoliitto kovin suurella määrällä mene moottorilavettiratkaisuun, koska moottorivika aiheuttaa tällaisen yhdistelmän kelvottomuuden. Toisena perusteluna on varmaan se, että kun Neuvostoliitolla edelleen on suhteellisen suuri ylijohdon tykistö, niin täytyy tämän tykistön ensisijaisesti omata hyvä tieliikkuvuus nopeitten palloistamuuksien mahdollistamiseksi suurensakin mitassa. Tällöin on vetäjätykki yhdistelmä edullisempi.

Suurempaan tuho vaikutukseen pääsemiseksi on otettu käyttöön ydinammus, parannettu sytyttimiä (herätesytyttimet) ja suurennettu kaliiperia (keveiden kanuunoiden poisjätto). Honest-John-luokasta ylöspäin on kaikilla tykistöraketilla ja -ohjuksilla mahdollisuus ampua ydinräjähteitä 20 kt:sta aina megatonniin saakka. Tykeistä ovat tietävästi ainakin 280 mm:n varsinainen "atomitykki" ja 203 mm:n haupitsi soveliaita ydinammuksien ampumiseen. Edellisellä voidaan käyttää 10 ja 20 kt:n sekä jälkimmäisellä 0,5:n, 1:n, 2:n, ja 5:n kt:n ydinräjähteitä. Todennäköisesti ydinkranaatteja on myös amerikkalaisella 175 K:lla sekä venäläisellä 240 K:lla. Odotettavissa on, että lähiaikoina pystytään myös 155 K:lla ampumaan ydinräjähteitä.

Kun jo toisen maailmansodan aikana monisarjaiset tykistöraketit osoittautuivat vähemmän ratkaiseviksi aseiksi lyhyen kantamansa, suuren hajonnan ja melko pienen räjähdysvaikutuksensa johdosta, niin on luonnollinen kehitys ollut kaliiperin huomattava suureneminen. Tarkkuudessa ei kuitenkaan liene päästy tyydyttäviin tuloksiin silloin, kun tarkoitus ei ole käyttää ydinlatausta.

Tulevaisuuden näkymät

Kehitys näyttää kulkevan sellaiseen organisaatioon, jolla pystytään käymään sotia ilman ydinaseita tai niiden kanssa taikka ainakin joustavasti siirtymään sodankäynnistä toiseen. Perusyhtymässä

nykyinen taisteluosasto-organisaatio on voittamassa kaikkialla alaa ja ilmeisesti tuon tapaiseen ollaankin siirtymässä. Taisteluosastot pyritään saamaan melko itsenäisesti taisteluihin pystyviksi. Kuitenkaan ei näihin missään ole kiinteästi organisoitu kenttätykistöä, koska joustava tulen keskittämismahdollisuus on pyritty säilyttämään. Ilmeistä on, että yhtymälle tulevaisuudessakin on kuuluttava kahdenlaista kenttätykistöä, sellaista, joka voidaan osoittaa taisteluosaston (tai prikaatin tai rykmentin) välttömään tukemiseen, ja toisaalta sellaista, jonka tulta yhtymä voi käyttää ainakin lähes koko operaatioalueellaan. Organisaation on taattava tällainen järjestely. On oltava niin monta tykistöyksikköä taisteluosastojen välttömään tukemiseen kuin on taisteluosastojakin. Se osa yhtymän tykistöä, joka on tarkoitettu vahventamaan taisteluosastojen tulta ja vaikuttamaan syvyydessä lähinnä vihollisen kaaritullaseita vastaan, on tehtävä määrältään mahdollisimman pieneksi. Tarvittava lisätuhovoima saadaan ylempillä yhtymillä tai ylijohdon reservinä olevalta tykistöltä, jota tutkimuksessa yhteisellä nimellä nimitetään ylijohdon tykistöksi.

Ylijohdolla tulee varsinkin ydinuhan vuoksi olla myös sellaisia keveitä moottoroituja patteristoja, joiden käyttö on yksinomaan ajateltu mahdollisesti poispyyhkäistyjen yhtymätykistön keveiden patteristojen korvaamiseksi. Tätä voidaan nimittää varsinaiseksi ylijohdon tykistöreserviksi.

Jotkut ohjukset — soveltuvuuden mukaan — tulevat todennäköisesti siirtymään yhtymäportaan aseiksi. Sellainen saattaa olla esim La Grosse. Suuremmat ja pitemmän kantaman omaavat sen sijaan pysynevät ylempillä johtoportailta ja ainakin vielä lähitulevaisuudessa nykyisessä patteristo-organisaatiossaan.

Kun ampumaetäisyyden pidentäminen näyttää vääjäämättömästi aiheuttavan aina tykin painon lisääntymisen, niin ilmeistä on, ettei pyrkimyksenä voi ollakaan pelkästään pitkälle ampuviin tykkeihin siirtyminen. Tuntuu siltä, että ohjuksien liikkuvuuden ja muunkin kehityksen huomioon ottaen tykin kantaman ääriarvo pysähtyneen alle 35 km:n.

Eräs ratkaisu liikuntakyvyn parantamiseen on moottorilavettinen tykistö, joskin se on huomattavan kallis ratkaisu, johon siirtyminen suurvaltoja ehkä lukuunottamatta tulee viemään hyvin pitkän ajan.

On kuitenkin huomattava, että tähän ratkaisuun lienee helpoimmin yhdistettävissä lisääntynyt suojan tarve panssaroimalla tykit vaikkapa vain kevyestikin.

Mainittuaan, että USA on vuonna 1956 määrittänyt maavoimille kuuluvien tykistöohjuksien kantaman äärrirajaksi 200 mailia — pitemmän kantaman omaavat kuuluvat ilmavoimille — kirjoittaja toteaa, että sotatoimiyhtymä kaivannee välttömään käyttöönsä sellaisia aseita, joiden vaikutusala on yhtymän operaatioala. Niiden tulisi, ellei aivan välttömästi, niin ainakin suhteellisen lyhyessä ajassa voida vaikuttaa ao yhtymän operaation kulkuun. Näin ollen meikäläinen armeijakunta, jonka operaatioalue rajoittunee 40—50 km:n etäisyydelle, kaivannee asetta, joka pystyy ampumaan tuon verran syvyyteen vihollisen puolelle. Jotta toimintavapaus tuliase-
man valintoineen olisi taattu, olisi kantaman oltava suunnilleen kaksinkertainen. Tällöin päädytään noin 80—100 km:n kantamaan. Vastaavasti päädyttäisiin armeijan käytössä olevien aseiden kanta-
massa 160—180 km:iin.

Viimeaikainen kenttätykistön organisaation ja kaluston kehitys eri maissa osoittaa, ettei nykyisellä ohjusaikakaudellakaan voida tulla toimeen ilman tavanomaista tykistöä, oli sitten kyseessä sota ydinasein tai ilman niitä. Tämä tosiasia on muistettava omaa puolustusvalmiuttakin kehitettäessä. Kenttätykistömme suurimpana heikkoutena on riittämätön kantama ja liikuntakyky. On varmasti oikein, kun ensisijaisena päämääränä on näiden puutteiden poistaminen. Silloin on olemassa entistä paremmat mahdollisuudet kenttätykistölle annetun tehtävän täyttämiseen: jalkaväen tukemiseen.

M Alajoki

KENTTÄTYKISTÖN JOHTAMISPERUSTEET SEKÄ TYKISTÖOSASTON TOIMINTA PRIKAATEISTA MUODOSTETUN ARMEIJAKUNNAN ESIKUNNASSA

Kenttätykistön Taisteluohtensäätö Osa I:n valmistuminen ennen nykyisen prikaateista kootun armeijakuntaorganisaation hyväksymistä ja Osa II:nkin korjaaminen vasta viimevaiheessa uutta käytäntöä vastaavaksi on jättänyt avoimeksi eräiltä uuden järjestelyn

vaatimia johtamisperiaatteita. Samalla on jouduttu eräisiin tulkinallisiin eroavuuksiin. Näiden aiheuttajana on prikaatin hyväksyminen perusyhtymäksi ja prikaatien liukuva määrä armeijakunnassa. Tämän tutkielman tarkoituksena on yhdenmukaistaa eräät jo käytännössä osittain vakiintuneet käsitteet ja toimintaperiaatteet. Sen sijaan työssä ei pyritä arvostelemaan nykyisen organisaatiomme tarkoituksenmukaisuutta.

Tutkielma jakautuu kahteen pääosaan: kenttätykistön yleiset johtamisperusteet ja tykistö-osasto armeijakunnan tykistökomentajan johtoesikuntana. Ensin mainitussa osassa selvitetään aluksi ohjesääntöjemme hengen mukaista komentajan tehtävän antamistapaa tykistölle ja päädytään siihen, että yksityiskohtaisen taistelujaotuksen määrittäminen on yleensä jätettävä tykistökomentajan tehtäväksi.

Tarkoituksen mukaista taistelujaotusta käsiteltäessä todetaan, että uusi organisaatio ei voi sellaisenaan noudattaa vanhoja taistelujaotusnimityksiä eikä taistelujaotuksessa voi täysin soveltaa divisioonan jalkaväkirykmentin tukemisessa hyväksi koettuja johtosuhteita. Nykyisessä prikaateista kootussa armeijakunnassa voidaan käsitteellisesti erottaa

- prikaatien kenttätykistö (orgaaninen ja alistettu),
- prikaatien tukitykistö ja
- armeijakunnan yhteistykistö.

Näiden puitteissa muodostetaan erilaiset kenttätykistön taistelujaotusryhmät. Prikaatien kenttätykistö on prikaatien omassa johdossa olevaa tykistöä. Prikaatien tukitykistö on armeijakunnan tykistökomentajan johdossa, mutta on määrätty tukemaan tiettyä prikaattia tai taisteluosastoa. Tuettavan joukon johtaja esittää tulipyyntönsä suoraan tukitykistölle. Armeijakunnan yhteistykistö on armeijakunnan tykistökomentajan kiinteässä johdossa olevaa kenttätykistöä, jolle sen johtaja antaa yksityiskohtaiset tehtävät. Eri-alaisten taistelujaotusratkaisujen toteuttaminen riippuu mm taistelulajista (tuettavan joukon tehtävästä), maastollisista selkoista, tuettavan kaistan leveydestä ja toisaalta tykkien kantamasta, usein myös patteristomäärästä sekä kenttätykistön johtamismahdollisuuksista. Näitä kysymyksiä tarkastellaan tutkielmassa laajajhkosti.

Kenttätykistön johtamisperustelhin kuuluu myös runsas ja pitkäjännitteinen suunnittelutyö. Armeijakunnan tulen kokonaiskäytön suunnitelmassa kenttätykistön osuus meillä on yleensä määrällisesti suurin. Sen tulen käytöstä on tässä suunnitelmassa selvitettävä mm

- mitä tulta on saatavissa varsinaisena ja mitä tilapäisenä,
- missä taistelun vaiheessa se saadaan sekä
- kuinka paljon tai kauan sitä saadaan.

Tulen kokonaiskäytön suunnitelma antaa myös erään perusteen armeijakunnan tykistökomentajan laatimalle tulisuunnitelman rungolle.

Tykistöosaston laatiman kenttätykistösuunnitelman on noudatettava yhtymän (operatiivisen) suunnitelman toimintaryhmittelyä. Se sisältää

- tehtävän, joka yleensä on yhtymän komentajan päätöksen kenttätykistöä koskeva osa täsmennettynä,
- valmistelusuunnitelman,
- perussuunnitelman edellyttämän kenttätykistön yksityiskohdallisen käyttöajatuksen sekä
- kenttätykistön käytön taistelun eri vaihtoehdoissa ja vastaavat valmistelut.

Tutkielman toisessa pääosassa tarkastellaan armeijakunnan esikunnan tykistöosaston toimintaa ja mahdollisuuksia. Tähän osaan liittyy esitys tykistöosaston henkilökunnan yksityiskohtaiseksi työjärjestykseksi. Sitä käsiteltäessä tulee esille nykyisessä organisaatiossamme jatkuvaan työskentelyyn suunnitellun, vastatykistötoiminnan johtamisesta vastuussa olevan elimen puuttuminen sekä erillisen suunnittelutoimiston tarve nimenomaan selustan valmistelutöitä varten. Tykistöosaston taistelunmukaista jakautumista tarkasteltaessa voidaan todeta toiminnan kitkattoman jatkumisen olevan mahdollista pienin järjestelyin, mutta kalustollisesti tykistöosasto ei sovellu liikkuviin sotatoimiin.

Tutkielman yhteenvedona voidaan todeta, että pienistä tulkinta-eroavuuksista huolimatta johtamisperusteet ovat selvät ja että tykistöosaston toimintamahdollisuuksissa eräät vajavaisuudet eivät ole esteenä työskentelylle.

Eero Pakkala

MERIVOIMIEN TEHTÄVÄT JA NIIDEN SUORITUS

Tutkielman lähtökohdaksi on valittu johtavissa ohjesäännöissämme määrätty puolustushaarojen työnjako. Tältä pohjalta on tarkasteltu merivoimien tehtävien suoritusta ottaen mahdollisuuksien mukaan huomioon erikoisolosuhteemme, joista maantieteellisten seikkojen lisäksi ovat esillä mm puolustuksellinen asenteemme ja rajoitetut voimavaramme. Edelleen on tärkeinä johtopäätösten tekoon vaikuttavina tekijöinä pyritty ottamaan huomioon sotakokemuksemme.

Tutkielma sisältää ensiksi merivoimien tehtävien erittelyn, jossa jatkokäsittelyä varten on pyritty valottamaan eri tehtäväkokonaisuuksien merkitystä ja keskinäistä arvojärjestystä. Erityisesti on korostettu — sotahistorian esimerkkeihin viitaten — meritse tapahtuvan strategisen yllätyksen estämisen tarvetta ja siitä aiheutuvia vaatimuksia.

Teknillisen kehityksen vaikutuksen arvioimisen on todettu tietojen niukkuuden takia olevan erittäin vaikeata. Tutkielman luonteen ja päämäärän huomioon ottaen kirjoittajan on kuitenkin ollut pakko valita tietty lähtökohta, jotta johdonmukaisten päätelmien teko olisi mahdollista. Teknillisen kehityksen vaikutuksen suhteen on tällöin päädytty toteamukseen, ettei se ainakaan vielä ole aiheuttanut oleellisia muutoksia rannikkomerillämme käytävien sotatoimien päämääriin ja suorituksiin.

Yhtenä keskeisenä tarkastelukohteena tutkielmassa on miina-ase ja sen tarjoamat mahdollisuudet erityisesti meritse tapahtuvan strategisen yllätyksen estämiseksi. Tarkastelu kohdistuu yhtäältä sotakokemuksiin, toisaalta on selvitetty laajojen, rannikon suuntaisten suursulutteiden käyttömahdollisuuksia ja tarkoituksenmukaisuutta. Kirjoittaja päätyy silhen tulokseen, että miina-asetta käyttäen on mahdollista vaarantaa laajahkotkin rannikkomerialueemme kohtuullisin kustannuksin ja näin tehokkaasti rajoittaa veneluokan aluksia suurempien laivojen toimintaa.

Merivoimien tehtävien suoritusta käsittelevä tutkielman osa jakaantuu rintamatoiminnan ja selustatoiminnan tarkasteluun. Kirjoittaja pitää rintama-alueiksi muodostuvien rannikkomeriemme laajasuuntaista suluttamista ehdottomana edellytyksenä merivoimien tehtävien suorittamiselle, koska vain sen avulla alivoimainen voi ainakin alkuvaiheessa tasoittaa voimasuhteita. Meille sopivaa doktriinia kehitellessään kirjoittaja perustaa jatkotoimenpiteet edelleen vaikeasti raivattavien suursulutteluiden täydentämiseen tilanteen vaatimusten mukaisesti. Näin pakotetaan hyökkääjä laajasuuntaiseen tiedustelu- ja miinanetsintätoimintaan, joka on suoritettava miinaanajojen välttämiseksi kevein aluksin. Kalustollisen ylivoiman omaava hyökkääjä saavuttanee kuitenkin ajan oloon toimintavapauden: raivaa miinat ja estää puolustajan laivastoyksiköiden toiminnan määräalueella. Oma päämäärämme on kuitenkin myös saavutettu: vihollinen on pakotettu voimien keskittämällä ja käytöllä ilmaisemaan ennakoita tulevan toimintansa suunnan. Samalla on vihollista viivytetty ja näin varattu maavoimille laajalle levittäytymisen asemesta mahdollisuus keskittää voimat suhteellisen suppealle alueelle sekä luoda edellytykset vihollisen torjumiselle. Selustatoiminnan suhteen kirjoittaja sotakokemuksillemme viitaten esittää käsityksen, että kauppameriliikenteemme voidaan suojata sukellusveneitä vastaan rajoitetuilla merialueilla tehokkaimmin kapeikkoihin sijoitetuin vartioiduin verkoin. Ilmatorjunnan suhteen kirjoittaja toteaa, että niin sota- kuin kauppalaivatkin ovat pistemaaleja, joihin lentäjän on kohdistettava asevaikutuksensa kohti syöksyen. Sota-alukset voivat tällöin suojata kauppa-aluksia sulkua ja matalatorjuntatulta ampuen. Johtopäätöksenä merivoimien tehtävien edellyttämistä kalustovaatimuksista kirjoittaja esittää, että on välttämätöntä omata

- miina-ase, jolla voidaan aikaansaada laajoja, tehokkaita ja vaikeasti raivattavia miinoitteita rannikkomerillemme ja
- laivasto, joka pystyy erikoisolosuhteitamme hyväksikäyttäen laskemaan laajoja miinoitteita, torjumaan niiden raivausyrityksiä, tukemaan maavoimia sekä suojaamaan meriliikennettä suorittamalla ensisijaisesti ilmatorjuntaa.

Edellisten lisäksi merivoimien on strategisesta tilanteesta riippuen pystyttävä sulkemaan sukellusveneverkoin oma osuutemme tietyistä meren kapeikoista.

Lopuksi kirjoittaja tarkastelee eritä merivoimien organisaatio-kysymyksiä todeten, että organisaation perusteet juontavat aina tehtäviin ja niiden suoritukseen siten, että yksiköiden kokoonpanon ja jaotuksen täytyy parhaalla tavalla palvella doktriinin mukaan hahmotettujen taistelujen ja näistä koostuvien sotatoimien voittamista. Tämän perusteella määräytyy merivoimien taistelujoukon — laivaston — organisaatio suoraviivaisesti esitettyinä seuraavanlaiseksi.

- Taktillisena yksikkönä on samaa aluslajeja oleva laivue; laivueiden vastuulla on viime kädessä vihollisen voittaminen eli alusten upottaminen.
- Laajempien sotatoimien suorittamista varten laivueet organisoitetaan perusyhtymiksi. Riippuen kehitetystä taktiikasta sekä yksiköiden määrästä ja laadusta voidaan perusyhtymä muodostaa joko samaa tai eri aluslajeja olevista laivueista. Laivastomme perusyhtymän nimenä on nykyisin lippue.
- Tehokas sodankäynti edellyttää aina pysyvän organisaation olemassaoloa — pysyväisjaotusta. Lippueet on näin ollen organisoitava suuremmiksi yhtymiksi, esimerkiksi rannikkolaivastoksi.

Tarkasteltuaan vielä meripiirin tehtäviä kirjoittaja toteaa sille kuuluvan ensisijaisesti laivaston ja kauppalaivaston toiminnan ylläpidon sekä merivoimien selustatehtävien kuten meriliikenteen suojaamisen suorituksen.

Lopuksi kirjoittaja toteaa, että nyt, kun johtavassa ohjesäännössämme merivoimien tehtävät ovat maanpuolustuksen kokonaisuuden puitteissa selvästi määrätty ja merivoimien sotatoimien päämäärä asetettu, on vuorostaan tarpeen jatkaa meripuolustusdoktriinimme ja sen yksityiskohtien selvittelyä. Ensimmäisenä on tällöin itselle edullisten, päämäärään johtavien menettelytapojen sekä niihin liittyvien kalusto- ja organisaatiovaatimusten selvittely. Tämän asiakokonaisuuden perustelta on kirjoittaja tutkilemassaan pyrkinyt valottamaan.